

Een oude foto vertelt

G. Vegt-Snel

De foto die u hieronder ziet afgedrukt is ook weer afkomstig uit de fotocollectie van de Gemeente Nunspeet. Hij heeft bij de beschrijving inventarisnummer 1375 gekregen.

De foto is gemaakt op 30 december 1939 bij het huis van de familie Hagenbeek. Het had toen aardig gesneeuwd, zoals u kunt zien. De plek waar de foto is gemaakt bevond zich ergens op de Elspeterweg.

Bij raadsbesluit van 20 januari 1863 was er op de Elspeterweg een tol ingesteld. Er moet toen ongetwijfeld ook een tolgaarder zijn aangesteld. Op 30 december 1939 was het echtpaar G. Hagenbeek tolgaarder. Zij hebben van 1922 tot en met 1939 de halve en hele centen, stuivers en dubbeltjes voor de Gemeente Ermelo geïnd.

In het verhaal van Willem Hagenbeek dat in de Mothoek (16e jaargang 2000 nummer 1) staat vermeld, vertelt Willem dat hij als één op de jongste van het ouderlijk gezin dagelijks de tocht vanaf de Elspeter tol naar de school in Nunspeet maakte, lopend dan wel te verstaan.

De opbrengst van de tol bedroeg tussen 1863 en 1939 in totaal f 6500.— wat neerkomt op gemiddeld (slechts) f 85,53 per jaar. Geen erg groot bedrag dus als je rekent dat hier over 76 jaren tolinkomsten wordt gesproken. Dat was geen geweldige opbrengst en het moet dus wel echt halvecentenwerk zijn geweest.

Uiteraard was de verkeersintensiteit zeer beperkt en valt die niet te vergelijken met de tegenwoordige omvang. Dat de Gemeente Ermelo een tol had ingesteld was voor de bewoners van Elspeet en Vierhouten niet zo prettig. Misschien hebben daardoor deze dorpen ook langer een wat geïsoleerd bestaan gekend. Dat men vanwege de tolheffing ook vaker zijn eigen weg door het bos zocht heeft waarschijnlijk ook aan het ontstaan van het verhaal van Eibertje voedsel gegeven. Eibertje had toch immers haar eigen pad door de bossen (het nog steeds bestaande Eibertjespad) als ze tussen Vierhouten en Nunspeet met haar eitjes op weg was?

Toen in 1912 de donderdagse weekmarkt in Nunspeet werd ingesteld zullen de opbrengsten van de tol wel zijn gestegen, want alle reizigers die van de weg gebruik maakten en langs de tol kwamen waren verplicht een vergoeding te betalen. Aanvankelijk waren dat meestal slechts voetgangers en boeren en handelaren met paard-en-wagen, later kwamen er wielrijders, automobilisten en motorfietsberijders bij.

Van de opbrengsten van de tol kon de Gemeente Ermelo, waartoe Nunspeet toen behoorde, gedeeltelijk het onderhoud van de weg bekostigen. Het wegdek was niet het gladde asfalt dat we tegenwoordig kennen maar bestond uit zand. Later werd er verharding aangebracht die voornamelijk bestond uit zand, sintels en grind. Bij de spoorweg moest je uiteraard goed opletten als het ijzeren monster met gillende stoomfluit de overweg naderde. Meestal stond er iemand met een vlag en later kwamen er afsluitbomen.

Kenmerkend voor de Nederlandse Centraal Spoorweg was dat hun spoorbomen altijd half open stonden.

Op oude foto's en ansichtkaarten van de Elspeterweg die zich in de fotocollectie bevinden zie je langs de Elspeterweg ook nog de houten palen staan waarlangs de draden voor electriciteit, en later telefoon, aan porseleinen potjes waren bevestigd.

De tol is m.i.v. 30 december 1939 opgeheven en ter gelegenheid daarvan is deze foto kennelijk gemaakt. De burgemeester zal wel een toespraak hebben gehouden en het tolhek zal toen wel voor de laatste keer dicht hebben gestaan.

Op de foto zijn enkele belangrijke personen te zien, die ondanks de kou en de sneeuw bij deze bijzondere gebeurtenis aanwezig moesten zijn.

Omdat het een bestuurlijk besluit was om de tol op te heffen waren uiteraard Burgemeester en Wethouders aanwezig.

De man op het verhoog in het midden is de toenmalige burgemeester van Ermelo, A.M. Martens. De man met bolhoed rechts van hem is wethouder L. Bosch. De man links van de burgemeester, ook met hoed op, is wethouder C. Versteeg. Links naast hem, ook met hoed op is Gemeentesecretaris E.M. van Marle te zien.

De vrouw in streekdracht is mevr. W. Hagenbeek-Boeve en de man met de pet op, links van haar is haar man tolgaarder G.. Hagenbeek. Waarschijnlijk staan er ook nog enkele kinderen Hagenbeek op de foto.